

BIBLIOGRAFIE

DRAMA EN THEATER EEN BIBLIOGRAFIE VOOR NOORD- EN ZUID-NEDERLAND

Annick POPPE
Afllevering 45

I. WETENSCHAPPELIJKE TEKSTEN

a. boeken

BROUWERS (Toon) en VAN SCHOOR (Jaak)[hoofred.], *Vlaams Theaterjaarboek 1994-95/1995-96 (nr. 29-30)*, Brussel, Vlaams Theater Instituut, 1997, 291 p. (ISBN 90-7435-107-7)

Culture in Balance. Texts Crossing Borders, Amsterdam, Theater Instituut Nederland, 1997

HESSELINK (Linus) [ed.], *Rechtwijzer voor theater*, Den Haag, Boekmanstichting, 1997 (ISBN 90-1208-376-1)

OBERMAN (Hanna) en KLINKENBERG (Rob)[ed.], *Nu ben ik alleen. 101 monologen uit de toneelliteratuur*, Amsterdam, International Theatre & Film Books, 1997 (ISBN 90-6403-176-2)

Portret Tone Brulin (Kritisch Theater Lexicon 5), Brussel, Vlaams Theater Instituut, 1997, 63 p. (auteur: Geert Opsomer)

Portret Julien Schoenaerts (Kritisch Theater Lexicon 6), Brussel, Vlaams Theater Instituut, 1997, 43 p. (auteurs: Wim Van Gansbeke en Annemie Van Beirendonck)

Portret Herman Teirlinck (Kritisch Theater Lexicon 7), Brussel, Vlaams Theater Instituut, 1997, 37 p. (auteur: Jaak Van Schoor)

Portret Walter Tillemans (Kritisch Theater Lexicon 8), Brussel, Vlaams Theater Instituut, 1997, 49 p. (auteur Toon Brouwers)

b. bijdragen in tijdschriften, jaarboeken en verzamelwerken

ASHIZU (Kaori), "'Pardon me?' Judging Barnardine's Judge", *English Studies*, 78 (1997), nr. 5, pp. 417-429.

In tegenstelling tot wat sommigen beweren, kan Vincentio uit *Measure for Measure* moeilijker als een voorbeeldig heerser worden beschouwd. Dat Shakespeare er net zo over dacht, bewijst zijn creatie van de figuur van Barnardine, die door de hertog jarenlang in de gevangenis werd 'vergeten', vooraleer hij, kort voor zijn executie, evenals de al even verkeerd beoordeelde Lucio en Claudio, op niet minder dubieuze gronden gratie krijgt.

BRUMMEL (Klazien), “Balanchine en de essentie van het ballet”, *Etcetera*, 15 (1997), nr. 61, pp. 36-40.

Hoewel het werk van modernist Balanchine momenteel hopeloos verouderd is, dient het toch als historisch ijkpunt. Zijn academische, neoklassieke balletten in zwart en wit oefenden immers grote invloed uit op een generatie West-Europese choreografen (Hans Van Maanen), terwijl ook W. Forsythe zich op de ‘haast statische symmetrie en eenheid’ (p.38) van zijn werk inspireerde om de volgende -postmoderne- fase van de ontwikkeling van het ballet in te luiden.

MANN (William), “Mozarts laatste reis”, *Muziek & Woord*, september 1997, pp. 44-45 (bewerkt door Piet De Volder).

Mozart kreeg de opdracht tot het schrijven van een opera bestemd voor de kroning van Leopold II tot koning van Bohemen, pas twee maanden vóór de eigenlijke plechtigheid in september 1791 (nauwelijks enkele maanden dus voor Mozarts dood). Omdat de tijdsdruk zo groot was werd een bestaand libretto gekozen: *La clemenza di Tito* van Metastasio, waarvan de oorspronkelijke drie bedrijven tot twee werden herleid en enkele solo's in orkeststukken werden omgezet.

METDEPENNINGHEN (Erna), “De kuise Susanna uit Tennessee”, *Muziek & Woord*, oktober 1997, p. 45.

Met *Susannah*, gebaseerd op het bijbelse verhaal van de kuise Susanna, schreef Carlisle Floyd (1926) een typisch Amerikaanse opera. Gesitueerd in Tennessee en geschreven in een eenvoudige taal, is dit werk, waarvoor de componist zelf het libretto schreef, een typisch voorbeeld van de ‘folk opera’: plaatselijke, traditionele muziek wordt moeiteloos geïntegreerd met de twintigste-eeuwse muzikale taal.

NEYTCHEVA (Svetlana), “Op weg naar het imaginaire” - “Stravinsky en het operadenkbeeld (I)” en “Het postmoderne in de muzikale realiteit (II)”, *Mens en Melodie*, 52 (1997), nr. 7, pp. 320-331 en nr. 9, pp. 427-437.

De wortels van het postmodernisme, onze hedendaagse muzikale realiteit, liggen in het verleden: misschien kunnen we zelfs Mozarts danscontrapunt in Don Giovanni als het formele beginpunt ervan beschouwen. Was Mozarts boodschap nog klassiek, wat maakt dat de gedanst polyfonie het één zijn tot uiting bracht, *Ariadne auf Naxos* van Richard Strauss en vooral *Mavra* (1922) van Stravinsky, waarin een nieuwe, tijdloze en ambivalente visie op de werkelijkheid wordt uitgedrukt, hebben tot het ontstaan van het postmodernisme geleid. Wanneer immers willekeurige gebaren tegenover een willekeurige context komen te staan, worden stijl en klankrealiteit onvoorspelbaar.

PIETERS (Jürgen), “Ibsen en Shaw. De eeuwigheid voorbij”, *Yang*, 33 (1997), nr. 1, pp. 30-42.

Ibsens werk werd vaak verkeerd begrepen, niet in het minst door zijn bewonderaars. Een goed voorbeeld hiervan is G.B. Shaw, verantwoordelijk voor de social(istisch)e lectuur van een deel van zijn oeuvre. Gaf Ibsen, aldus Shaw, van buitenaf kritiek op de heersende kapitalistische ideologie, van Althusser hebben we geleerd dat iedereen onvermijdelijk ‘in’ de ideologie leeft. Indien we, zoals hedendaagse ideologecritici als Fredric Jameson en Slavoj Žižek dit doen, ervan uitgaan dat het kapitalisme niet zo gauw zal verdwijnen, dan bestaat het kritische potentieel van cultuur erin de mens

helpen in te zien dat, veeleer dan op het niveau van het weten, bevrijding zich op het niveau van het doen voltrekt (cf. *Een vijand van het volk* door Tg. STAN).

SCHRA (Emile), "The Wooden O: een ring van energie", *Theatermaker*, 1 (1997), nr. 3-4, pp. 20-26.

De reconstructie in het Londense Southwark van Shakespeares Globe Theatre, vanwege zijn vorm bijgenaamd 'The Wooden O' -een project van wijlen Sam Wanamaker, dat zonder overheidssubsidies tot stand kwam- is eindelijk voltooid. Vanwege de ronde vorm, de drie verdiepingen tellende publieksgalerijen en de artisanale constructie straalt dit openluchttheater een enorme intimiteit uit. Wanneer het ganse Shakespeare Globe Centrum, met zalen voor exposities en educatieve activiteiten, bibliotheek enz., zal zijn voltooid, dan zal dit ongetwijfeld uitgroeien tot een internationale culturele topattractie, waarin hopelijk ook goed theater te zien zal zijn.

THIELEMANS (Johan), "De vriendelijke dwang van Guy Cassiers", *Theatermaker*, 1 (1997), nr. 5/6, pp. 48-52.

Wat Guy Cassiers, behorende tot de generatie van de 'Vlaamse golf' tot een heel apart theatermaker maakt, is het evenwicht dat hij bereikt tussen zijn belangstelling voor de mens -met zijn acteurs gaat hij op zoek naar de kleinste emotionele nuance- en zijn fasciantie voor de techniek -enkele van zijn voorstellingen zijn zonder meer high-tech. Dit bleek al in zijn werk als artistiek leider van Oud Huis Stekelbees, kwam nog meer tot uiting in het Kaaitheater (*Angels in America* en *Hiroshima mon amour*) en zal waarschijnlijk ook een constante zijn in zijn werk bij het RO-theater, waarvan hij zopas de artistieke leiding op zich heeft genomen.

VAN DEN BERGH (Thomas), "De grote vlucht in taal. Cabaret in Nederland in de jaren negentig", *Ons Erfdeel*, 40 (1997), nr. 4, pp. 543-552.

Wie naar nieuwe trends zoekt in het cabaret van de jaren negentig, komt uit bij het zapcabaret van Hans Teeuwen en de Vliegende Panters, mensen als Acda & De Munnik, die de popsong in hun producties introduceren, eigenzinnige talenten als Kees Torn en stand-up comedianten (Lenette Van Dongen, Lebbis & Jansen). Helaas zijn deze vernieuwers uitzonderingen, wat maakt dat de zeer omvangrijke hoofdmoot erg matig werk brengt. Eens het verzadigingspunt bereikt, zullen dan ook wellicht enkel de echte talenten overblijven.

VAN DEURZEN (Patrick), "Filosofen en dwangmatige wippers. *Lettre de Cachet* van Hans Koolmees", *Mens en Melodie*, 52 (1997), nr. 9, pp. 422-426.

Met *Lettre de Cachet* schreef Hans Koolmees een eenakter over het leven van markies de Sade, met als belangrijkste thema de vrijheid van denken en handelen. De personages in dit muziekstuk (de echtgenote van de Sade, zijn schoonmoeder, de cipier), dat begint aan de vooravond van de Franse Revolutie, terwijl de Sade in de Bastille gevangen zit, verklanken de ideeën van een man die achter dikke muren gevangen zit, maar zich geestelijk volkomen vrij voelt.

VAN KERKHOVEN (Marianne), "De drager van het verhaal. Over monologen", *Etcetera*, 15 (1997), nr. 61, pp. 47-50.

Was het drama vroeger in de eerste plaats dialoog, sinds 1950 is de monoloog in al

zijn variaties één van de belangrijkste vormprincipes van de theatertekst geworden. Monologen als metaforen voor het maatschappelijk isolement, maar ook als momenten van stilstand en reflectie. Uit losse fragmenten opgebouwde individuen zoeken, vanuit hun soevereine eenzaamheid, naar een middel om greep te krijgen op het eigen leven én op een wereld, waarin de gebeurtenissen niet langer vanuit één perspectief worden verteld.

VAN SCHOOR (Jaak), "Teirlinck en het perpetuum mobile van het theater" in: *Herman Teirlinck anders bekeken*, Brussel, Archief en Museum van het Vlaamse Leven in Brussel, 1997.

VERSCHAFFEL (Bart), "'De zaal die niet gedooft kan worden.' Théâtre de la Ville 'les Abbesses' in Parijs", *Etcetera*, 15 (1997), nr. 61, pp. 24-26.

De Luikse architect Charles Vandenhove bouwde in Montmartre met zijn Théâtre des Abbesses -een terugkeer naar het begin van de salle à l'italienne- een schouwburg zoals die eigenlijk niet meer kan worden gebouwd. Het voorplein achter de hoge buitenmuren is opgevat als een 'teatro', een plaats waar het leven waard is om gezien te worden, de theaterzaal heeft het karakter van een cortile, de binnenplaats van een Italiaans palazzo. Ook de binnenafwerking, met werk van Olivier Debri en Robert Barry, die maakt dat de zaal tijdens de voorstellingen niet echt donker te krijgen is, draagt bij tot het controversiële karakter van dit project.

WIERSMA (Sytze), "'Veel is een wonder! Niets is wonderbaarlijker dan de mens!' Vrouwen op het Griekse tragische toneel", *Hermenevs*, 60 (1997), nr. 2, pp. 100-107.

De sterke, individueel gedreven vrouwen in het klassieke Griekse drama hebben steeds de grenzen overschreden. Is Medea, die weliswaar tot het uiterste is gegaan, met haar actie binnen de privé-sfeer gebleven, de moord van Clytaemnestra op haar echtgenoot Agamemnon heeft verregaande politieke gevolgen. Dit is eveneens het geval met het optreden van Electra, die Orestes stimuleert om hun vader te wreken en met Antigone, die het staatsgezag van Kreon tart.

II. DRAMATEKSTEN

a. boeken

CASSAVETES (John), *Koppen*, oorspronkelijke titel *Faces*, vertaald door Gerardjan Rijnders, Amsterdam, International Theatre & Film Books en Eindhoven, Het Zuidelijk Toneel, 1997, 184 p. (ISBN 90-6403-488-5)

CLAIR (Odile), *Scènes van een paar*, oorspronkelijke titel *Etats de couple*, vertaald door Gemma van Leeuwen, Amersfoort, NCA, 1996, 42 p. (ISBN 90-7238-618-3)

DE GRAAF (Rob), *2SKIN*, Amsterdam, International Theatre & Film Books, 1997 (ISBN 90-6403-485-0)

HEIDEN (Maria), *De probleemcomponist*, Amsterdam, International Theatre & Film Books en De Trust, 1997, 61 p. (ISBN 90-6403-484-4)

HERZBERG (Judith), *Leedvermaak en Rijgdraad*, Amsterdam, International Theatre & Film Books, 197, 270 p. (ISBN 90-6403-486-9)

Klein magazijn (2). Teksten voor jeugdtheater, Antwerpen, Bebuquin, 1997, 208 p. (met *Napolejong* van Blauw Vier, *Het jachthuis* van Ignace Cornelissen voor Het Gevolg, *Vrek!* door het Koninklijk Jeugdtheater en *Zéér volle maan* van Wim Van Gotha voor Het Speeltheater.

LANGENDIJK (Pieter), *Het wederzijds huwelijksbedrog*, Leuven, Taal en Tekens, 1997 (ISBN 90-6620-033-2)

MAURIAC (François), *De onbeminden*, oorspronkelijke titel *Les Mal-Aimés*, vertaald door Eric De Kuyper en Céline Linssen, Amsterdam, International Theatre & Film Books, 1997, 118 p. (ISBN 90-6403-478-8)

ODETS (Clifford), *Raket naar de maan!*, oorspronkelijke titel *Rocket to the Moon*, vertaald door Sam Bogaerts, Amsterdam, International Theatre & Film Books en Gent, Malpertuis, 1997 (ISBN 90-6403-480 x)

OTTEN (Willem Jan), *Een sneeuw*, Amsterdam, International Theatre & Film Books en Het toneel speelt, 1997, 131 p. (ISBN 90-6403-475-3)

REVE (Gerard), *De avonden*, bewerkt door Lion van der Sanden, Maastricht, Maastrichts Theaterensemble Het Vervolg, 1996 (ISBN 90-8033-801-x)

SOPHOCLES, *Antigone*, vertaald door Joanna Bilcka en Renée du Bois, Amsterdam, International Theatre & Film Books, 1997, 71 p. (ISBN 90-6403-477-x)

STRINDBERG, *Fröken Julie*, vertaald door Jan-Eric Hulsman, Amsterdam, International Theatre & Film Books en Utrecht/De Paardenkathedraal, 1997, 82 p. (ISBN 90-6403-479-6)

VANHOLE (Kamiel), *De hartstreek*, Het Kruis van Bourgondië, 1997 (ISBN 90-8007-495-0)

VAN WARMERDAM (Alex), *Verzameld Theaterwerk 1982-1996*, Amsterdam, Uitgeverij Thomas Rap, 1997, 400 p.

VERHELST (Peter), *Maria Salomé*, Antwerpen, Bebuquin, 1997, 65 p. (ISBN 90-75175-14-0)

b. in tijdschriften

VAN GINKEL (Eva), "Het is rood en je schrikt ervan", *Theatermaker*, 1 (1997), nr. 5/6, p. 19.

WITTENBOLS (Peer), "Huilmes", *Theatermaker*, 1 (1997), nr. 5/6, pp. 52-53.